

پوهنوال رسول باوري

د هلند هېواد په لایډن ښار کې د افغانستان اتنو لوژیکي څیړنو په اړه د نړیوال سیمینار لنډ را پور

د هلند هېواد په لایډن ښار کې د افغانستان د اتنو لوژیکي څیړنو د یو شمیر پوهانو او د اتنولوژیکي توکو د کلکسیونرانو دوه ورځنۍ نړیوال علمي سیمینار، د 2006 مېلادي کال د دېسمبر په 15 مه او 16 مه نېټه جوړ شو. د لایډن پوهنتون او په هلند کې د اتنو لوژیکي ملي موزیم په ګډ نوبت د افغانستان د اتنو لوژیکي توکو او د هغو په اړه د څیړنو علمي نړیوال سیمینار ته پر هلندي اتنو لوژیستانو او لرغونپوهانو برسیره د بیلا بیلو هېوادونو وتلي څیړونکي او افغانستان پوهان را بلل شوي وه.

د دې علمي ناستې له پاره (Curators, Meeting Afghan Ethnological Collections) سر لیک غوره شوي وه، د سمبالولو او پر مخ بیولو لپاره هر یو ښاغلو داکتر سيبی اینارس دوتیر (Dr.Sibbe Einarsdottir) د دنمارک هېواد د موبسګارد موزیم له خوا او د د هلند هېواد د اتنولوژیکي ملي موزیم له خوا ویلم پوخلسانګ (Willem Vogelsan) غوره شوي وه.

د غونډې په لومړۍ علمي برخه کې د لایډن د اتنو لوژیکي ملي موزیم مشر ښاغلي داکتر سېفین انگلس من (Dr. Steven Engelsman) له لوري ګډونوالو ته تر هرکلي وویل شو. وروسته، د غونډې دوه ورځنۍ پروګرام چې پخوا ګډونوالو ته رسېدلی ؤ د یوې لنډې سرېزي سره د ښاغلي ویلم پوخل سان له خوا وړاندې او د لږ بدلون وروسته ومنل شو. د همدې پروګرام پر بنسټ د څیړنغونډې ګډونوالو په خپل وار د افغانستان د اتنولوژیکي څیړنو پر بیلا بیلو برخو خپلي لیکنې او څیړني واورولي.

د پروګرام سره سم د لومړۍ ورځې لومړنۍ وینا وال د افغانستان څخه را بلل شوی نامتو موزیم پوه او د افغانستان د ملي موزیم مشر ښاغلي عمرخان مسعودي ؤ، نوموړي د خپلو خبرو په ترڅ کې د دې علمي سیمینار د جوړونکو او په دې سیمینار کې د ګډونوالو څخه په دې نیت مننه وکړه، چې هم یې افغانستان نه دی هیر کړي او هم یې د مسلکي پوهانو په توګه خپل دېن او علمي دنده د جګړې خپلي هېواد سره د مرستې لپاره کارولي ده. د خبرو په ترڅ کې یې هغه ستونزې را یادي کړې چې د افغانستان ملي موزیم ته د اتنولوژیکي توکو او اثارو په اړه موجودې وې، او هم یې د ستونزو د حل لپاره ټاکلي وړاندیزونه درلودل چې د ګډونوالو له لوري په پوره ځیرتیا او پاملرنې سره واورېدل شوي.

د غونډې دوهم وینوال د دنمارک هېواده را بلل شوی اتنولوژیست ښاغلی داکتر سيبی اینارسد وتیر (Dr.Sibbe Einarsdottir) ؤ. ښاغلی سيبی چې اوس مهال د موبسګارد موزیم د څیړنو څانګې مشرتوب هم کوي، په نوموړي موزیم کې یې دکلاوس فرډیناند کلکسیون په اړه په زړه پوري خبرې وکړې. او د هغو افغاني اتنو لوژیکي توکو یادونه یې وکړه چې د لسګونو کلونو په ترڅ کې دنمارک ته رسېدلي او په نوموړي موزیم کې تر اوسه ساتل شوي دي. د هغو توکو د پیدا کېدو او موزیم ته د رسېدو پر بیلا بیلو خوا و یې رڼا واچول، چې د ګډونوالو ته د زیاتي پاملرنې وړ وګرځېدل.

میرمن داکتر ګېلیان پوخل سان (Gillian Vogelsang) د غونډې دریمه وینا واله وه چې د بوغري (چادري) یو نړېوال دود دی، تر سر لیک لاندې خپله څیړنه واورول او د دې تر څنګ یې په افغانستان او ګاونډیو سیمو کې د مروجو بوغرو (چادريو) بیلګې برخه والو ته د نندارې لپاره وړاندې کړې، او د هري بوغري سره یې د پیژندلو په

زړه پوري وينا وي هم درلودې . په ايران ، افغانستان ، پاکستان ، کشمير ، او دهند په بيلا بيلو سيمو کې د بوغرو ډولونه او د هغو د کارولو بيلا بيل مميزات وړاندي کړل چې د ليدونکو د زياتې پاملرنې وړ وگرځېدل .

گلینا بوخل سانگ په لایډن ښار کې
د افغاني چادریو سره

د غرمې پر مهال په هلند کې د اتنو لوژي ملي موزیم هغه اثار هم نندارې ته وړاندي شول چې د اسیا یې هېوادونو او په ځانګړې توګه د منځني ختیځ هېوادونو د اتنولوژیکي توکو استازیتوب یې کاوه . د غرمې وروسته غونډه د ماپشین پر یوه بجه پېل او تر پنځو بجو یې دوام وکړ . په دې برخه کې هر ګډونوال ته د پنځلسو دقیقو وخت ټاکل شوی و، چې د افغانستان د اتنولوژیکي توکو سره په تړاو کې خپلې څرګندونې وکړي . د دې برخې په پیل کې

-- اتریشي څیړونکي اکسیل سټین مان (Axel Steinmann) په وینا کې د اولسي علمي موزیم مشر د افغانستان په شمال کې د هغو اتنو لوژیکي څیړنو په اړه وینا واورول چې پر افغاني عربو وګړو یې تر سره کړي وې .
-- د فرانسوي پرو فیسور برنارد (Prof. Bernard Dupaigne) له خوا د افغانستان د تاریخي ابداتو په اړه یو شمیر سلايدونه وښودل چې ځانګړتیا یې د خپل پیر د نورو اسلامي سیمو د ودانیو سره په ګوته کړل .

باوري ، میرمن بیرري پروفیسور پیرري او پروفیسور برنارد

-- میرمن بیرتي فریدریکسن (Ms. Birthe Frederiksen) د دنمارک هېواد څخه په مویسګارد موزیم کې د ساتل شویو اتنو لوژیکي توکو یادونه وکړل .

-- د سویټسزرلینډ هېواد څیړونکي اود نیو چاتیل پوهنتون استاد (Neuchatel Universite) پرو فیسور پیري سینټلي وریس (Prof. Pierre Centlivres) ته ورسېدی . نوموړي د هغو اتنو لوژیکي توکو او د افغانستان په ملي موزیم کې یې دراتولو شویو اثارو په اړه په زړه پوري وینا واورول .

-- دنیو چاتیل د اتنو ګرافیکي موزیم استازي میر من ډاکټر میشلینه سینټل وریس (Dr. Micheline Centlivres) د افغانستان په اړه د لیکل شویو هغو پنځو زرو عنوانو کتابونو په اړه معلومات وړاندي کړل چې د هغې میرمن سره په شخصي کتابتون کې ساتل شويدي .

-- پوهنوال رسول باوري د افغانستان د لرغونو ابداتو او د لرغونو سپرل شويو سيمود ساتني او پالني په اړه يومطلب درلود او هم يې د کلتوري جنايتونو د مخنوي په اړه خپل وړانديز په ليکلي بڼه د غونډي گډونوالو ته وړاندي کړ .

پاول بوخرار او باوري

-- ميرمن داکتر گيليان پوخل سانگ د افغاني اتنو لوجيکي توکو په اړه وويل ، چي مور به د دې توکو څخه چي د تيرو پيړيو را پاته دي هغه کرښه او حد څرگند کړو چي په تيرو سلگونو کلونو کي تر کومه بريده په افغان اولس کي د لباس او کلتور په اړه نوښت او بدلون راغلی دی . دا به هغه لاره وي چي د کلتوري ودي لوري ، د ودي چټکتيا او پېچلتيا به څرگنده کړي .

-- داکتر بيرنت گلاتزر (Dr.Bernt Glatzer) د افغانستان لپاره د کار ټولني او افغانستان څيړني ډلې (AG.R./A.R.G) غړي د افغانستان د ختيځو او سهيلي سيمو لکه ، ننگلام ، ليچلام ، خوست ، پکتيا د ميشتو وگرځېدلو لورژيکي توکو ورغېدئ .

-- افغان موزيم پوه ښاغلي عمراخان مسعودي په افغانستان کي د اتنو لورژيکي موزيم اړتياوي په گوته کړي او د نړيوالو په مرسته يې د يو شمير هڅو او پرمختگونو يادونه هم وکړه ، هغه وويل چي : دا مرستي د هغو اړتيا سره برابري نه دي چي زموږ هېواد او په خانگري توگه زموږ د تاريخي ، اتنو لورژيکي موزيمونو سره بايد وشي . افغاني اثار د نړيوال کلتور يوه ارزښتمنه برخه ده ، نړۍ بايد د دې لرغونو اثارو ، تاريخي ابداتو د ساتلو او اتنولوژيکي څيړنو د تر سره کولو لپاره خپل انساني او بشري دنده پر ځای کړي .

-- ويلم پوخلسانگ د دې لنډو بحثونو اوډيالوگ ورستی وياند و ، چي د افغانستان سره د هر اړخيزي مرستي پر شا اوخوا يې وکړې ، هغه وويل چي زموږ هيله داده چي هغه شونتياوي او امکانات ولټوو چي د افغانستان د کلتوري او هنري اثارو او څيړنو په لاره کي مرستندوي گرځېدلای شي .

د دي علمي غونډي د لومړي ورځي پروگرام د لايډن د اتنولوژي ملي موزيم د اثارو په ليدلو پای ته ورسېدئ . ماښامنی ميلستيا د همدې پوهنځي په کلوب کي تر تيب شوې وه ، چي د عوند برخوالو د ډوډۍ پر مهال هم يو او بل ته د خپلواندونو او نظريو تبادلې وکړل ، چي اغيزمن برېښېدل .

د غونډي دوهمه ورځ ددنمارکي اتنولوژيست داکتر سبي اينارسدوتير (Dr.Sibbe Einasdottir) په مشرئ د شنبې ورځ د سهار پر ۱۰ بجو پيل شوه . د پروگرام سره برابر دا ورځ ټوله ډيالوگ او مباحثي ته ځانگړې شوې وه . خود دا مباحثي د يوه هر اړخيزه پريکړه ليک د تر تيب لپاره تر سره کېدې ، زيات وړانديزونه او سپارښتني واورول شوي ، د غونډي برخوالو پر دوو ارزښتمنو مسلو پريکړه وکړه :

لومړئ : د همدې گډونوالو په نوم په اروپا کي د افغانستان اتنو لوژي د مينه والو ټولنه ومنل شوه ، چي د نورو مينه والو د پيدا کولو او د دي ټولني ته د غړيو د زياتولو لاري چاري په گوته شوي .

دوهم : پريکړه وشوه چي د وړاندي شويو نظريو په رڼا کي د افغانستان د اتنو لوژي په اړه دڅيړنو او مرستي رښتني لاري چاري مشخصي شي او د پلي کولو لپاره يې د هېوادونو ، موسيسو او مينه والو ليوالتيا وهڅول شي . يوه درې کسيز پلاوي ته دنده وسپارل شوه چي دا وړانديزونه تر تيب او ټولو گډونوالو ته يې ورسوي . دا دوي ورځنی علمي غونډي په رسمي ډول د شنبې ورځ د ماښام پر څلورو بجو پای ته ورسېدې .

بيلا بيل عکسونه

د غونډې د گډونوالو لیک لړ :

List of participants:

Mr Bawary, independent archaeologist, Assen (The Netherlands)

Mr. Paul Bucherer-Dietschi, Bubendorf, Switzerland

Prof. Pierre Centlivres, Université de Neuchâtel, Switzerland

Dr. Micheline Centlivres-Demont, Neuchâtel, Switzerland.

Prof. Bernard Dupaigne, Musée de l'Homme, Paris

Dr. Sibbe Einarsdottir, Moesgaard Museum, Denmark

Ms. Birthe Frederiksen, Moesgaard Museum, Denmark

Dr. Bernt Glatzer, Arbeitsgemeinschaft Afghanistan / Afghanistan Research Group (AGA/ARG)

Mr. Robert Kluijver, independent cultural consultant, Kabul/Utrecht

Dr. O. Massoudi, National Museum of Afghanistan, Kabul, Afghanistan

Ms. Lindsey McGill, National Museum of Scotland

Mr Iain Shearer, Centre For Applied Archaeology, London

Dr. Axel Steinmann, Völkerkunde Museum, Vienna

Dr. Willem Vogelsang, National Museum of Ethnology, Leiden / Research School CNWS, Leiden University

Dr. Gillian Vogelsang-Eastwood, director Textile Research Centre, National Museum of Ethnology, Leiden